

RÄÄK

Eesti Rohelise Liikumise teabeleht

nr. 3 (16)

jaanuar - märts 2005

Algas loodussõbraliku toote kampaania

ALLAN KOKKOTA
säätva tarbimise
töörühma koordinaator

2004 märtsi lõpus algas loodussõbralike toodete kampaania, mida töörühm on praktiliselt terve aasta ette valmistanud. On meeldiv tõdeda, et seekord on projektiga ühinenud kõik Eesti suuremad poeketid.

Töörühma liikmed tähistasid

ühendas poeketis ehk umbes 50-s supermarketis ökomärgistega kaubad "loodussõbraliku toote" sildiga. Arengut poegade turundusjuhtide mõtlemises illustreerib fakt, et kolm aastat tagasi olid meiega koostööd valmis tegema vaid kolm poeketti. Seekordse kampaaniaga seoses antud intervjuude arv annab märku avalikkuse huvi tõusust tervisliku ja loodusvarasid hoidva elustiili vastu. Kampaania jätkub plakatite ja voldikute levitamisega koolides ja büroodes ning siin vajab ERL ka oma liikmete abi. Kes tunneb, et saaks oma kooli või töökohta nimetatud materjale toimetada, võiksid kindlasti autoriga ühendust võtta (allan.kokkota@mail.ee või mobiilil 56 485778)!

Lõppenud on läbi 2004. aasta kestnud ettevõtetele ja korteriühistele suunatud jäätmete kordukasutamise suurendamise kampaania. Tegevus keskendus vanapaberi, taara ja biojätmete eraldikogumise propageerimisele. Kampaania käigus saadeti vastavat infot ja soovitusi enam kui

tuhandle ettevõttele, kohtuti kümnete firmade haldusjuhtidega ja anti mitmeid soovitusi jäätme-käitlussüsteemi parandamiseks.

Projekti raames sai ka seitse Tallinna kooli endale ka kompostikastid. Ragn-Sells'is suurenes ümbertöötlemisse minevate jäätmete hulk 2004. aastal 42% võrra. Ilmselt on selles ka Eesti Rohelise Liikumise teavitustöö oma väike osa.

Neile, kes soovivad praktilisi näpunäiteid mõistlikuks tarbimiseks, valmis ERL-il vastav käsiraamat. Säätva tarbimise rühma aktiivse liikme Triini Ranna poolt koostatud „Säätva tarbimise käsiraamat“ on ERL kodulehel www.roheline.ee/index.php3?what=consumption/kampaania.html. Käesoleva aasta jooksul on kavas antud materjali baasil kokku panna lühike ja lihtsalt loetav roheline ostujuht. ☉

Saatja:

ERL
Postkast 318
Tartu 50002

SEEKORDSES LEHES

Must & Roheline

ERL avaldas Eesti metsatööstuste "musta ja roheline" nimekirja, mis annab ülevaate sellest, kes metsanduses patustavad ning keda tasub kiita

Segadused Norra finantsabiga

Eesti Rahandusministerium ei avaldanud vabandustele informatsiooni Norra jagatavast finantsabist

Algas loodussõbraliku toote kampaania

Seekordse kampaaniaga ühines kolm korda rohkem poekette kui eelmisel korral

Liikmeskonna küsitlus

ERL-i liige Maie Kiisel jätkab sügisel läbiviidud liikmeskonna küsitluse kokkuvõtete tutvustamist

Õiglane kaubandus

Kust Fair Trade tooteid Eestis osta saab ja kuidas neid muude kaupade seast ära tunda?

Milline on Eesti keskkonnaseisund?

Valdur Lahtvee alustab mõtisklust meie keskkonna kitsaskohtade teemadel

EESTI ROHELINE LIIKUMINE

Postiaadress: Pk. 318, 50002, Tartu
Külastus Tartus: Tiigi 8-24 telefon 7 422 532
faks 7 422 084 e-post info@roheline.ee
Külastus Tallinnas: Rävälä pst 8, ruum B202
telefon/faks 6 413 402 e-post
tallinn@roheline.ee

TÖÖRÜHMAD

energia Jaanus Välja e-post jaanus@roheline.ee | noored Liis Truubon e-post liis@roheline.ee | metsakaitse Jaan Pärn e-post john@ut.ee | planeeringud Liis Keerberg e-post liis.keerberg@mail.ee | säästev tarbimine Allan Kokkota e-post allan.kokkota@mail.ee | transport Mari Jüssi e-post mari@seit.ee | veekaitse Taavi Nuum e-post meremees@ut.ee
Teabelehe toimetaja Hanna Maran e-post hanna@roheline.ee

www.roheline.ee

Koolitus lumises Amsterdumis

HANNA MARAN
Liikmeskonna arendamise koordinaator

Kui tavapärase märtsi algus Hollandis tähendab vihmaselid plusskraade, siis sellel aastal tabas sedagi maad veidi ootamatu ilmastikunähtus kahe päeva jooksul sadas maha selline kogus lund, millist ei olnud kohalikud näidud ligi 20 aasta jooksul. Just niisugusel erilisel ajal toimus Amsterdumis Eesti Rohelise Liikumise (ERL) ja Hollandi suurima keskkonnaorganisatsiooni Milieudéfensie vahelise koostööprojekti teine osa.

Sügisest Räägu numbrist võib meeldetuletuseks lugeda projekti esimesest osast - hollandlaste külaskäigust Eestisse. Siis käsitleti mitmeid ERLi liikmeskonna arendamist puudutavaid küsimusi ning tänu Milieudéfensie inimeste aastatepikkusele kogemustepagasile leiti mitmeid uusi suundi ning pandi paika konkreetsemad plaane seoses Roheliste rattaretkega.

Kui Eestis käis vaid kaks inimest, siis Hollandis oli võimalik kohtuda mitmete erinevate valdkondade spetsialistidega, kes kõik lahkel oma teadmisi jagasid. Nelja päeva jooksul saime selgemaks selle mitmekümne-tuhandelise liikmeskonnaga keskkonnaorganisatsiooni struktuuri ja tegevusvaldkonnad.

Milieudéfensie tegevus on suunatud ennekõike oma liikmetele ning erinevatele kampaaniatele. Näiteks kliimamuutuste, kodukemikaalide, liigtarbimise või planeerimisprobleemide vastu võideldakse suuremahuliste postkaardiaktsioonide abil, millega pööratakse vastavatele teemadele laiema avalikkuse tähelepanu ning kogutakse ka rahalisi annetusi, mis moodustavad eelarves arvestatava osa. Milieudéfensie eesmärk on jõuda võimalikult paljude inimesteni ja nendele ka vastavalt huvitatuse tasemele erinevaid tegevusi ning koostöövõimalusi pakkuda.

Radiokaalsete aktsioonide läbiviimiseks on Milieudéfensie lausa eraldi meeskond. Mägironimise ja muude ekstreemsete kogemustega väike löögirühm on vajadusel alati valmis erinevaid ohtlikke ettevõtmisi läbi viima, majade ja puude otsa ronimisest endalennuki külge aheldamiseni. Krõbedamaid meelevaldusi korraldatakse keskmiselt paar korda aastas.

ERLi arendamine

Pikkade arutelude käigus tegime Amsterdumis loomulikult plaane ka ERLi tegevuse arendamiseks ning hoogustamiselik oli juba pikalt ette planeeritud, sest meil oli selge ettekujutus, mida Milieudéfensie inimestelt õppida soovime. Nagu juba eelpool mainitud, on olemasolevate liikmete kaasamise ja uute inimeste huvitatuse tõstmise suhtes hollandlastel pikk

kogemus. Just liikmeskonnaga suhtlemise ning neile erinevate tegutsemisvõimaluste tekitamine on ka ERLi töötajate selge eesmärk.

Täpsema tegevusplaani panime koostöös paika juba selleks aastaks ja eesmärgiks on suure postkaardiaktsiooni läbiviimine, pööramiseks tähelepanu probleemidele Eesti suuremate linnade jalgrattaliikluses. Laialt levitatavate postkaartide idee on allkirjade kogumise abil surve avaldamine ametnikele, et keskkonnasõbralik jalgrattatransport ei oleks linna liikluses tõrjutud ja eluohutlik, vaid mugav ning turvaline. Eks ole ju just Holland riik, mida ka jalgratta kasutamise seisukohalt parima näidiseks kasutada saab.

ERLi esimene postkaardiaktsioon saab oma suure avalöögi maikuisel Roheliste rattaretkel ning peaks kulmineeruma sügisel Autovalgal päeval. ☉

Segadused Norra/EMP finantsabiga Eestile

PEEP MARDISTE
juhatuse esimees

Sarnaselt Europa Liidu (EL) struktuurfondidega annavad ka teised riikide ühendused EL uutele liikmesriikidele jätkuvalt tagastamatut abi. Näiteks Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Norra ühine abipakett Eestile aastateks 2005-2009 on kokku 491 miljonit krooni. Teiste teemade seas on võimalik taotleda abi ka keskkonnakaitseks suurteks investeeringuteks: energiasäästuks, looduskaitseks, jäätmekehtluseks jne. Taotleda saavad nii riigiasutused kui omavalitsused, vabandused ja äriühingud.

Paraku on protsessi koordineeriv Rahandusministerium infot Norra/EMP raha taotlemise võimaluse kohta jaganud vaid teistele ministeriumidele, ilmselt sooviga saada võimalikult palju lisaraha riigieelarvesse, mis on tulumaksu langetamisega sattunud kriitilisse seisusse. Koostöös teiste vabandustele ja omavalitsusliitudega on Eesti Roheline Liikumine taotlenud avaliku taotlusvooru korraldamist, et kõik abikõlblikud taotlejad saaksid võrdsetel alustel Norra/EMP toetust oma projektidele küsida.

Vabandustele tugeva lobby tulemuseks oli Rahandusministerium sunnitud märtsi lõpul oma eksimust tunnustama ning tühistama sisuliselt eksklusiivse taotlusvooru ministeriumitele. Kuidas ja millal uus, kõigile võrdseid võimalusi pakkuv voor välja kuulutatakse, pole veel teada. Kindlasti aga hoiab ERL sündmuste arengul kätt pulsil. ☉

Kemikaalid ümbritsevad meid igal sammul

TAAVI NUUM
veekaitse töörühma
koordinaator

Erinevaid tööstuslikke kemikaale kasutatakse igapäevaselt enamikes majapidamistes (nn. kodukemikaalid) ja kõik me puutume pidevalt kokku toodetega, mille valmistamisel on kasutatud erinevaid kemikaale (nt. pakendid, kosmeetika, elektroonikavahendid, laste mänguasjad). Samas ei oska me enamasti hinnata, kuidas need tooted mõjutavad keskkonda ja seeläbi ka inimeste tervist.

Suurema osa keemiliste koostisainete ohutust pole siiani lihtsalt korralikult testitud. Läbiviidud testimise käigus on selgunud, et osad kemikaalid on võimelised kahjustama tervist ja põhjustama haigusi, kuid vaatamata sellele pole neid ikkagi keelustatud. Kõige ohtlikumad on keskkonnas aeglaselt lagunevad ning elusorganismidesse ladestuvad, hormoonsüsteemi kahjustavaid, vähki põhjustavaid ning toksilisi aineid sisaldavad kemikaalid. Paljusid neist ohtlikest ainetest on leitud inimese organismist ning meid ümbritsevast keskkonnast, seejuures isegi polaaraladelt.

Kõik see viitab asjaolule, et kemikaale puudutav seadusandlus ei ole suutnud tagada toodetavate ainete ohutust. Seetõttu algatati Euroopa Liidus 1998. aastal protsess uue kõikehõlmava kemikaaliseaduse loomiseks, mille eesmärgiks oleks tagada keskkonna ja inimeste tervise kaitse. Viimased seitse aastat on kemikaaliseadusega kaasnevad arutelud olnud keskkonnavaldkonnas ühed kõige tulisemad ning ja jätkuvad kindlasti veel mõnda aega. Uus kemikaaliseadus hõlmab eneses kemikaalide registreerimist, nende ohutuse hindamist ning kasutusloa andmist ning on tuntud lühendi REACH all (*Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals*).

Vastupidiselt praegusele olukorrale, kus ametivõimud peavad tõestama kemikaali ohtlikkust keskkonnale ja inimeste tervisele, on uue seaduse alusel just tootjad kohustatud võtma vastutuse, et nende tooted on ohutud. Kui uus seadus on piisavalt tugev, vähendab see keskkonna saastamist ohtlike ainetega ning paraneb nii meie kui ka tulevaste põlvete tervis. Kuid peab märkima, et tugeva keskkonnahoidu tagava REACH-i vastuvõtmine on ohus, sest suur hulk kemikaalitööstuse esindajad on oma tegevusega väljatõotavat eelnõud tublisti nõrgendanud. Seetõttu on nüüd keskkonnaorganisatsioonidel vaja otsustajatele selgitada, et seaduse eesmärk on eelkõige keskkonna ja inimeste tervise kaitse ning need huvid tuleb tõsta esikohale.

Seetõttu on ka Eesti Roheline Liikumine kemikaalide direktiivi arenguid jälgimas ning tutvustanud näiteks Eestist valitud Europarlamendi saadikuid võimalustega, mida pakub tugeva REACHi väljatõotamine keskkonna ja inimeste tervise kaitsmiseks.

Laupäeval, 14. mail 2005 on ERL-il plaanis korraldada Pärnus kemikaalide mõju keskkonnale ning tervisele puudutav teabepäev, kuhu on oodatud kõik ERL liikmed ning julgelt võib kutsuda kaasa ka teisi asjast huvitatuid! Täpsem info ilmub ERL-i koduleheküljele ning saadetakse liikmete meililisti. ☉

Uudiseid rohelistest kohtuasjadest

LIIS KEERBERG
planeeringute jälgimise
töörühma koordinaator

Eestis on viimastel aastatel peetud umbes pool tosinat keskkonnamoju teematist kohtuasja, mille on algatanud Eesti Roheline Liikumine (ERL) või mõni teine keskkonnamoju organisatsioon. 2005. aasta esimese kolme kuu jooksul on toimunud olulisi arenguid kohtuasjades, millega ERL on seotud olnud.

Saaremaa süvasadam

18. jaanuaril 2005 tegi Tallinna Ringkonnakohus otsuse, millega jättis rahuldamata ERLi ja Eestimaa Looduse Fondi (ELF) kaebused Saaremaa süvasadama kohtuasjas. Vaidlustasime seal keskkonnamoju hindamise heakskiidu ja vee-erikasutusloa. Kohus leidis, et keskkonnamoju hindamine oli kaehituseks piisav ja et mõjude hindamise menetluses esines küll vigu, kuid see ei toonud kaasa õigusvastaseid otsuseid. ERLi ja ELFi juhatused leidsid, et Riigikohtusse asjaga edasi ei minda, kuna töökoormus ja rahalised riskid olid olukorda tervikuna hinnates liiga suured. Samas ei ole me kohtulahendiga sisuliselt nõus ning pöördume täiendava seisukoha saamiseks Euroopa Komisjoni poole. Brüsselist soovime teada, kas sadamas kavandatava tegevuse mõju Natura 2000 kaitsealade võrgustiku elupaikadele võis tõesti hindamata jätta.

Sadama kohtuotsus tervikuna tekitas täiendavat segadust keskkonnamoju hindamise olemuse mõistmise osas. Eelkõige sellest aspektist, kas mingi

objekti rajamisega kaasnevat mõju peab hindama tervikuna (arvestades ka objekti kasutusest tulenevaid tagajärgi) või on näiteks sadama ehituseks piisav info see, kuidas konkreetse kai ehitus mõjub veekeskkonnale. Sadama otsusega seonduvalt on kahjuks määrgata ministriumis poolset nõrgemat suhtumist keskkonnamoju hindamise menetluses, mida avalikkuse kaasamise seisukohalt ei saa pidada positiivseks. Ringkonnakohtus esindasid ELFi ja ERLi Kärt Vaarmari, Toomas Trapido, Urmo Lehtveer ja loo autor.

TTÜ elamuprojekt

18. veebruaril 2005 rahaldas Tallinna Ringkonnakohus ERLi kaebuse Tallinna Linnavolikogu vastu ja tühistas Nõmme liivikute detailplaneeringu kehtestamise otsuse. Tegemist on Tallinna Tehnikaülikoolile kuuluva kinnistuga Ehitajate teel Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala külje all, kuhu TTÜ soovib rajada korterelamuid. Kokkuvõtlikult käib vaidlus selle üle, kas detailplaneering on Tallinna üldplaneeringuga kooskõlas, kas keskkonnamoju on hinnatud piisavalt, kas detailplaneering on korrektselt kooskõlastatud ja volikogu poolt langetatud kaalutusotsus põhjendatud.

Ringkonnakohus leidis, et nii suures ulatuses ühiskondlike- ja puhkeehitiste maale planeeritud elamud ei ole käsitletavad ühiskondlike ehitistena ja seetõttu läheb planeering Tallinna üldplaneeringuga vastuollu. Mõjude hindamise osas leiti, et olemasolev informatsioon ei olnud kaalutletud otsuse tegemiseks piisav. Kohus leidis ka, et otsuse positiivsete ja negatiivsete mõjude kajastamata jätmine ja valiku põhjenduste puudumine ei luba asuda seisukohale, et tegu oli põhjalikult läbi mõeldud ja kaalutletud otsusega. Tallinna Tehnikaülikool on otsuse edasi kaevanud Riigikohtusse, kuid esmalt tuleb esitatud kassatsioonkaebusel läbida menetlusloa saamise etapp. Ringkonnakohtus

esindasid Eesti Rohelist Liikumist Kärt Vaarmari ELFi ja loo autor.

Laguja elanike võit Riigikohtus

9. märtsil 2005 langetas Riigikohus otsuse Laguja prügilas asjas, kus vaidlus regionaalse jäätmekestuse rajamise õiguspärasuse üle oli käinud juba ligi poolteist aastat. ERL pole kohtuasjaga küll otseselt seotud, kuid on seda huviga jälginud. Kohalikud elanikud on kohtuasjas kasutanud ELFi juristide abi. Esimese astme kohus oli planeeringu tühistanud, ringkonnakohus selle jõusse jätnud ja nüüd tühistas detailplaneeringu kehtestamise otsuse lõplikult Riigikohtus. Selles protsessis võttis kohus olulisi seisukohti, mis olid kokkuvõtvalt järgmised:

* Olulise keskkonnamoju objekti detailplaneeringule peab eelnema asukoha alternatiivide hindamine. Asukoht fikseeritakse detailplaneeringuga, mitte ei valita detailplaneerimise käigus.

* Asukohavaliku peab kinnitama haldusotsusega. Prügilas rajamisest huvitatud institutsioonide esindajate ühine koosolek ei ole haldusorgan, kes saaks sellist otsust langetada.

* Projektide puhul, millega kaasneb oluline keskkonnamoju, tuleb omavalitsusel veenduda, et mõjude väljaselgitamine, hindamine ja alternatiivide kaalumise on teostatud nõuetekohaselt.

Kohtuotsuse negatiivseks küljeks oli asjaolu, et kohtus käinud Laguja elanikke hakati kaotanud poole poolt süüdistama jäätmehinna tõusus ja vajaliku arendustee pidurdamises. Samas jäid need süüdistused siiski hambutuks, sest Riigikohtus tegi kindlaks, et kohalike inimeste õigusi oli rikutud ja nad ei käinud kohtus niisama kiusu ajamas. Riigikohtus esindas kohalikke elanikke vandeadvokaat Rando Antsmäe. ☉

Euroopa Keskkonnabüroo veeseminar Brüsselis

MARET MERISAAR
veekaitse töörühm

25. veebruaril 2005 kogunesid Brüsselis Euroopa Keskkonnabüroosse (EEB) enamiku liikmesriikide veekaitse ja -majandamise küsimustega tegelevad vabavahenduste keskkonnamoju spetsid. EEB veetöörühma kuulub kokku umbes sadakond vee-eksperti ning kõnealune seminar oli juba kaheteistkümnendat korda. Seminaril materjalid on saadaval aadressil www.eeb.org.

Kuna üldine Euroopa poliitiline kliima pole hetkel kuigi keskkonnameelne, ei ole ka Euroopa Komisjoni keskkonnakaitse peadirektoraadi veeosakonnal praegu just kõige kergemad ajad. Kõikjal on esikohale seatud majanduskasv ja töökohtade loomine, mistõttu nõuab näiteks liikmesriike praegu kehtivate suplusvee kvaliteedinõuete nõrgendamist. Kunagised "igirohelised" liikmesriigid Holland, Rootsi ja Taani on oma vaadetes tunduvalt tagasihoidlikumaks muutunud.

Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi üks klauslitest on see, et riikide veeseadu-

sed peaksid seadma eesmärgiks kõigi veekogude hea seisundi saavutamise aastaks 2015. Kuna kõige suuremaks ohuks on intensiivne põllumajandus vanades liikmesriikides, siis aastaks 2015 veekogude üldilmsel hea seisul ilmselt veel ei saavutata. Hollandis arvatakse koguni, et tähtjaks ei vasta hea veekvaliteedi nõuetele 90% veevarudest. Uutes liikmesriikides ei taha poliitikud põllumajandustegevuse võimalikku hoogustumist ja sellest tulenevaid riske veekogudele aga lähima kümne aasta jooksul ette näha, mistõttu pole enamasti kavandatud ka vastavaid lisaabinõusid ega elarveid põllumajandustootmisest tingitud veekvaliteedi halvenemise ärahoidmiseks.

Keskkonnadirektoraat peab valitsusväliste organisatsioonide osalemist Euroopa seadusandluse ellurakendamises väga vajalikuks. Kuna aga ametnike arv on piiratud ja inimesed koormatud, oleks suur abi sellestki, kui paljude üksikute kirjade ja pöördumiste asemel jõuaksid Brüsselisse sarnased suuremate probleemide tõstatatud koos konkreetsete näidetega seaduserikkumistest.

2005. aastal on veekaitse aktuaalseimateks teemadeks

Veekaitse põllumajanduses: Põllu-

meestele tuleb kannatlikult selgitada, et veekaitsemeetmete rakendamine on neile majanduslikult kasulik ja aitab saada lisatoetusi investeeringuteks.

Ühtsusfondi toetused laevaliikluse ja hüdroenergeetika edendamiseks on vastuolu veekogude hea kvaliteedi saavutamise eesmärgiga.

2005. aastal üritatakse läbi viia **Euroopa Liidu Merestrategia** keskkonnamoju hinnang. See on väga keeruline, kuna merekaitse valdkondlike abinõude maksumuse kohta ei ole piisavalt andmeid. Märtsi keskel algas interneti vahendusel Merestrategia arutelu avalikkusega. See kestab 8 nädalat ja igaüks võib ära saata täidetud küsimustiku, mille leiate aadressilt <http://www.europa.eu.int/comm/envir/monit/water/questionnaire.htm>.

Seminaril tutvustati ka valitsusväliste keskkonnaorganisatsioonide (VVO) poolt koostatud võrdlevat hetkehinnangut selle kohta, kuidas liikmesriigid on jõudnud oma rahvuslike seadusi EL veepoliitika raamdirektiiviga ühtlustada. Kuigi ootused on olnud kõrged, ei ole olukord veel siiski piisavalt hea. Kuigi avalikkuse kaasamise suhtes on näha arengut, ei väärtusta ametiisikut VVOsid siiski veel piisavalt ning taustainfo jagamine jääb kesiseks. ☉

Liikmete ootused Eesti Rohelisele Liikumisele

MAIE KIISEL

ERLi liige,
TÜ ajakirjanduse ja
kommunikatsiooni osak.

Kui eelmisest Räägust leidsite ülevaate sellest, milline on ERLi liikmeskond üldiselt, siis käesolevas Räägus keskendutakse sellele, milline on ERLi liikmete nägemuses ja millised on ERLi liikmete ootused organisatsioonile.

Leheruumi kokkuhoiu mõttes loobun küljendamisel küsitluse paberiversiooni sattunud vigade ja nende võimaliku mõju kirjeldamisest, samuti jätan kõrvale andmete analüüsiprotsessi, sest sellega on võimalik tutvuda uuringu tervikaruandes. Siinkohal esitan minimalistlikult üksnes küsitlusandmete endapoolse tõlgenduse.

Ajend liitumiseks

Kui kõnelda liikmete ootustest organisatsiooni suhtes, tuleb eelkõige alustada põhjustest, miks ERLiga liitutakse. Liitumise põhjuse järgi võib liikmed jaotada viide gruppi. Kõige suurema grupi (43,6%) moodustavad liikmed, kelle liitumise ajendiks on aktiivne huvi mõne keskkonnaprobleemi vastu, samuti soov ise midagi keskkonna heaks realselt ära teha. Teine, mõnevõrra väiksem grupp (34,2%) moodustub inimestest, kes soovivad kuuluda rohelisse organisatsiooni, et seeläbi oma rohelist mõtteviisi väljendada. Kolmas grupp (16,6%) on liikmestunud meeldiva isikliku kogemuse tõttu ERLi liikmete eeskuju või sarnane elulaad ja ERLi üritustel saadud positiivsed emotsioonid on olnud põhjuseks liitumisavalduse esitamisel. Kaks väiksemat gruppi on liikmestunud praktilise - erialase seotuse läbi (8,3%) ja keskkonnaseisundi taju-

tud halvenemise väljendamiseks (7,7%).

Liitumisel määravate infoallikatenämetena nimetati kõige arvukamalt ERLi kodulehte (46,5%) ja sõpru, tuttavaid ja pereliikmeid (42,5%), ka ERLi üritusi (19,9%) ja olemasolevaid liikmeid.

Nägemus organisatsiooni ülesannetest

Vastajate enamik (55,8%) näeb Eesti Rohelist Liikumist tulevikus aktiivse ühiskondliku elu mõjutajana arvukates loodus-, majandus- ja sotsiaalvaldkondi puudutavates küsimustes. Mõne võrra väiksem grupp (40,9%) leiab, et ERL võiks piirduda siiski ainult keskkonnanägemustega. Praktiliselt üldse ei pooldatud võimalust, kus ERL jääks kitsamaks keskkonnahuvilisi inimesi ühendavaks organisatsiooniks.

Organisatsiooni mõjukuse tagaks selle suur liikmeskond - 81,8% vastanuist arvas et, et ERL peaks olema arvuka liikmeskonnaga ühendus, millel on ka aktiivselt tegutsev tuumik. ERLi ühiskondlike rollidena märgiti kõige sagedamini ära keskkonnapoliitika ja seadusloome mõjutamist, avalikkuse teavitamist, keskkonnasõbralikkust edendavate soovituste-alternatiivide pakkumist ning praktilist tegutsemist keskkonna heaks (talgud, reostuse likvideerimine jms). Vähest poolehoidu leidsid liikmete arvamuses pikettide ja demonstratsioonide korraldamine, keskkonnaalaseid läbiviimise ja ökokaubandus.

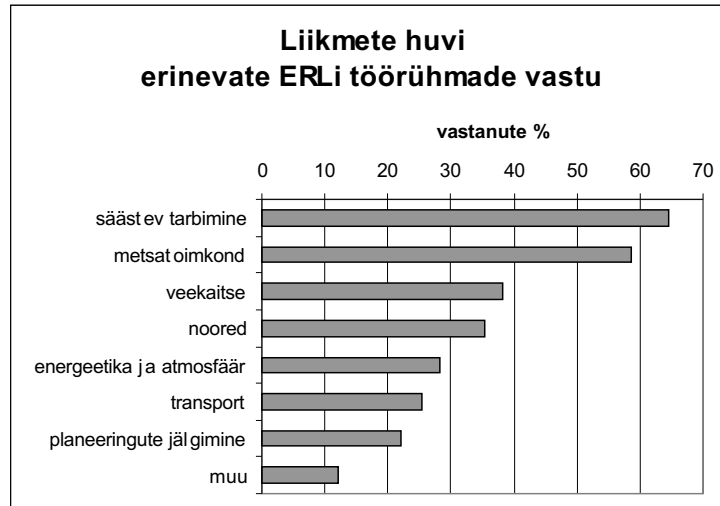
Küsitluse ankeedis tunti huvi, milliste tegevustega peaksid organisatsiooni teemaatilised töörühmad (nt veekaitse, metsatöökond, säästev tarbimine jt) ning võimalikud regionaalsed üksused tegelema. Võib eeldada, et liikmete jaoks ei ole päris üheselt arusaadav, mis on ühe või teise üksuse roll, seda enam, et kogemust piirkondlike osakondade tegevuses ei ole veel võimalik liikmetele pakkuda. Siit tuleneb ilmselt ka põhjus, miks on

liikmete ootused nii piirkondlike osakondade kui teemaatiliste töörühmade suhtes nii sarnased. Kui teemaatilised töörühmad peaksid liikmete arvates tegelema rohkem avalikkuse teavitamisega, tegelema koostööd valdkondlike asutustega ja ettevõtetega ning korraldama liikmetele ühisüritusi ja koolitusi, siis piirkondliku osakonna ülesandeks võiks jääda (küllaltki paralleelselt!) üle-Eestiliste projektide elluviimine kohalikul tasandil,

baalprobleemidega tegelemiseks (nt GMO), traditsiooniline looduskaitse, keskkonnakaitse ideoloogiline platvorm ja jäätmed. Väga paljudel juhtudel toodi välja ka seda, et ERL peaks pöörama oluliselt rohkem tähelepanu noortega tegelemisele.

Kellena näeb end liige organisatsioonis?

ERLi praegune liige näeb ennast tulevikus pigem aktiivliikme ehk

kohalike ettevõtete nõustamine ja ürituste korraldamine antud piirkonna liikmetele. Võib eeldada, et rohkem märgiti ära neid tegevusi, millest liikmed puudust tunnevad, seda just liikmetele suunatud tegevuste osas.

Huvi töörühmade vastu

Juuresolevalt graafikult on näha huvi jagunemine erinevate teemaatiliste töögruppide vahel. Siit nähtub, et liikmeskonna põhiosa huvitub eelkõige selliste keskkonnaprobleemidega tegelevatest töögruppidest, milles nad saavad ise mingil määral kaasa aidada eelkõige säästava tarbimise valdkonnas. Tuletan meelde, et ERLi tüüpiline liige on noor linnastunud inimene, kelle jaoks keskkonnanägemine seostubki suures osas just tarbimiskäitumisega. Vastajad nimetasid ka nelja teemablokki, millest lähtuvalt võiks tulevikus töörühmi juurde luua: välissuhted ja partnerlus glo-

praktilistes tegevustes kaasalõjana (67,4%), toetajaliikmena näeb end kõigest 25,4%. 68% vastanuist ei pooldanud aktiivsete liikmete eristamist passiivsetest liikmetest läbi.

Liikmete suurt soovi organisatsiooni tegemistes aktiivselt kaasa lüüa väljendas ka suur arv vastanuid, kes avaldasid valmisolekut oma kutsealaste organisatsiooni tegemistes kaasa lüüa (39%), 70 inimest jättis enda hõlpsamaks kaasamiseks ka oma kontaktandmed.

Peamised tegevused, milles liikmed nägid enese potentsiaali, olid keskkonnaprojekti vedavas meeskonnas kaasalõmine (58%), infolevitamine oma infokanalites (53,6%), uute liikmete värbamine (44,2%), allkirjakampaaniates osalemine (40,9%) ja abi tehnilistes kontoritegevustes (40,3%). Vähest poolehoidu leidsid juhtimisega seonduvate tegevustes osalemine ja

meediasse arvamuskirjutuste kirjutamine.

Ankeedi täitjatel paluti märkida, milliseid üritusi võiks ERL korraldada ja kas need võiksid olla suunitletud pigem liikmetele, mitte liikmetele või mõlemale sihtgrupile. Ühtegi väljatoodud üritustest ei pida nud vastajad üldiselt. Enamik vastajatest pidas oluliseks ürituste suunitletust nii sisse- kui väljapoole (so koolitused, matkad, talgud, rattaretk...). ERLi suve- või talvapäevad olid vastajate nägemuses pigem sissepoole, liikmetele suunitletud ning rahvusvahelised kampaaniapäevad väljapoole, st mitteliikmetele suunitletud, mis on ka üsna loomulik tulemus.

ERLi infokanalid

Küsitlusest selgus, et ERLi liikmed peavad kõige olulisemateks infokanaliteks ERLi veebi ja meilinglisti, oluliselt järgmiseks platseerus ERLi teabeleht. Kodulehte külastab sageli või mõnikord 92,3%, teabelehte loeb vastavalt 72,4% liikmetest. Liikmed avaldasid ankeetides infokanalite kohta ka kriitikat nt kodulehe aeglast uuendamist või vähest informatiivsust ning meilinglisti liigest spämmimist ebaloalise infoga. Ka teabelehte kohta laekus palju kommentaare, need puudutasid üldjoontes lehe formaati, vormi ja illustreeritust, sisukust ja autorlust (rohkem liikmete kirjutatud artikleid!); 59% liikmetest arvas, et leht võiks nendeni jõuda elektroonilisel kujul ja kord kuus (48%). Paljudel puhkudel tunti puudust liikmete omavahelisest netifoorumist.

Kui ERLi veebist ja meilinglistist loodeti saada infot pea kõigi väljapakutud teemade kohta (nt pressiteated, vabatahtliku töö võimalused, ERLi tegevused, olulisemad keskkonnanägemised), siis teabelehest sooviti saada rohkem keskkonnasõbraliku eluviisi juhiseid ning infot ERLi seisukohtade kohta olulistest keskkonnanägemistest. Personaalselt suhtlust eelistati teiste kanalite ees ERLi siseküsimuste arutamisel ja keskkonnanägemiste diskussioonide algatamisel. ☺

Õiglane kaubandus: solidaarsus tootja, mitte vahendajaga

TIIT SULLAKATKO
Õiglase kaubanduse
projektijuht

Keskkonnasõbralik on eelistada võimalikult tarbimiskoha lähedal valmistatud toodangut - näiteks Eesti õunu, mitte Austraalia omi. Kuidas teha teadlikku valikut aga siis, kui mingi kaup (näiteks kohv, banaan) on paratamatult

välismaalt Eestisse toodud? Siis aitavad ökomärgised, sh Õiglase Kaubanduse märk.

Õiglane Kaubandus on eestikeelne vaste väljendile *Fair Trade* - sellist nime kannab maailmas levinud kaubandusviis, mis alternatiivina tavapärasele kaubandusele tagab arengumaade väiketootjatele ja talunikele õiglase tasu tehtud töö eest. Sellise kaubanduse eesmärk ei ole ainult pakkuda tootjatele õiglast hinda nende toodangu eest, vaid vastavalt õiglase kaubanduse kriteeriumitele peavad tootjad järgima ka keskkonnatõrjuvaid ja inimõigusi. Õiglane tasu sisaldab lisaks toote hinnale ka vahendeid kauba tootnud kogukonna heaoluks vahendeid haridusele, tervishoiule ja muudele sotsiaalsetele vajadustele. Vahendite kasutamise

üle otsustatakse kogukonnas ühiselt ja vastavad tingimused on ka üldjuhul sätestatud õiglase kaubanduse partneritega sõlmitavas lepingus. Vähemalt kord aastas kontrollib iga tootjat sõltumatu kontrollgrupp. Kuna tootjatele makstakse toodangu eest maailmaturu hinnast kõrgemat hinda, on õiglased tooted tarbija jaoks reeglina pisut kallimad. Õiglase kaubanduse toodete hinda hoitakse siiski võimalikult madalal sellega, et kasutatakse väga vähe vahendajaid.

Õiglased tooted tunneb ära vastava märgistuse järgi

Mõnes Eesti poeketis (näiteks Rimi, Selver ja Kaubamaja) on saadaval õiglase kaubanduse kohvi. Laiem õiglase toodete valik on Ökosahvis (vt www.sahver.ee), Tallinna kaup-

lustes And (asub nii Müürivahe 19 kui Tallinna Kaubamajas) ja Parim Pood (Müürivahe 17). Suurim valik kohvi ja teed on kauplustes And, samas Ökosahver ning Parim Pood pakuvad lisaks erinevaid šokolaadisorte, kakaod, kookoselbeid ja isegi õiglase kaubanduse kodulemiat.

Maailmas on õiglase kaubanduse toodetevalik märksa laiem lisaks põhiliselt pakutavale kohvile ja teele on saadaval ka suhkur, riis, erinevad troopilised puuviljad, mahlad, mesi ja teraviljatooted. Enamasti müüakse õiglase kaubanduse tooteid spetsiaalsetes poodides, kus on peale toiduainete müügil ka lai valik õiglase kaubanduse käigus imporditud käsitöötooteid ja rõivaid. Et aga kaugeltki kõigil pole harjumust spet-

tsiaalsetes poodides käia, on õiglase kaubanduse toote sageli müügil ka tavalistes supermarketites.

Õiglane kohv ning tee on tihti saadaval tarbimisvalmilt kohvikutes, sellisel viisil ei teki tarbijale tunnet, et ta maksab oma õiglase kohvi või tee eest märkimisväärselt kõrgemat hinda. Seni ei ole Eestis teadaolevalt veel kohvikutes õiglast kohvi, teed ega kakaod saadaval, kuid loodetavasti on ka meil peagi võimalik müüja mõistmatult küsivat pilku kohtamata paluda õiglast kuumajooki. Eesti Roheline Liikumine on Välisministeeriumi rahastatava projekti raames hetkel õiglase kaubanduse tooteid Eestis jõudumööda nii avalikkusele kui ka poodide ja kohvikute omanikele tutvustamas. ☺

Metsafirmade must ja roheline nimekiri

Eesti Roheline Liikumine (ERL) avaldas oma kodulehel keskkonnasõbralike ja -vaenulike metsafirmade nimekirja. See on läbiproovitud võte, millega teistegi Euroopa riikide keskkonnaorganisatsioonid metsade säästlikku kasutamist edendavad.

JAAN PÄRN
Metsanduse töörühma koordinaator

Küsimus, mida must (ehk metsavaenulike firmade) nimekiri lahendada püüab, on seadusevastaselt keskkonnale kahju tekitamine metsade majandamisel. Nii Eesti riigi kui ERL poolt hetkel kasutada olevate andmete järgi on võimatu hinnata, kui palju rikutakse raiete ja metsamaterjali käitlemise juures sisuliselt seadusi. Erinevate eksperthinnangute põhjal võib vaid väita, et kurvastavalt tihti kohtab metsaomaniku, raietööde teostaja ja puidu kokkuostja suhtumist: "meil on niigi raske, milleks end seaduse täitmiseks tappa!"

Tulemust võib looduses liikuv inimene oma silmaga hinnata.

Turbe- või harvendusraie sildi all teostatu muutub ebamääraseks rüüsteks, kus suuremat rahalist tulu toovad puud võetakse maha ning kasvama jääb vaid surmale määratud risu. Raie kandub lepingu ettenähtust hoopis kõrvaldisele, kus saab raiuda ilusmaid puid. Need on vaid üksikud näited sadadest erinevatest seaduserikkumise viisidest. Kui veel lisada, et metsanduse reegleid rikkudes varutud puidu päritolu tõendavaid dokumente võltsitakse ega deklareerita saadud tuluna, saamegi teatud ülevaate skeemist, kuidas iga päev metsakeskkonda tahtlikult halvendatakse.

Roheliste osa probleemi lahendamisel

Seaduse täitmise järelevalvega tegeleb politsei. Keskkonna-alaste rikkumiste eest on õigus trahve määrata ka Keskkonnainspeksioonil. Elu on korraldanud asjad nii, et politsei tuleb raielangile ainult konkreetse väljakutse peale ja metsas valvab ikkagi Keskkonnainspeksioon. Viimane saab töötada vaid neile eraldatud raha ja selle eest võimaldatava tööjõu piires. Nii ei jõua keskkonna-

inspektorid kõikjale ning metsa mõjutavate rikkumiste avastamise osakaal on väga väike. Võib lausa väita, et vahele jäävad kõige rumalamad või suuremate "kalade" ära kasutatavad ajutised firmad.

Keskkonnainspeksiooni tublist tööst hoolimata on niisil metsanduse reeglite vastu eksijat ülimalt raske tabada. Peamine põhjus on metsandusringkonna rikkumisi salliv suhtumine. Ka pole ühiskond siiani konkreetsete tegude

Ühiskonna ja metsandusringkonna suhtumise muutumises ongi Eesti Rohelise Liikumise üks raskematest probleemidest lahendamisel. Veebilehel avalikustatud häbipost annab metsamaterjali kokkuostjatele ja välismaistele importijatele pildi teatud firmade tavadest.

Must nimekiri

2004. aasta detsembris esitas Eesti Roheline Liikumine teabenõude, mille põhjal Keskkonnains-

Metsatöörühma koordinaator Jaan Pärn röövraiest räsitud langil

ega inimeste hukkamõistmiseni jõudnud. Näiteks teab kohalikus kogukonnas varsti pärast ebaseaduslikku raiet terve küla, kes seda tegi. Keskkonnainspeksioonini need andmed aga ei jõua.

peksioon tegi oma andmebaasis päringu, mille sisuks oli kõik edasikaebamata metsa-alased rikkumised aastatel 2003-2004. Esitamine päringu tulemused metsafirmade musta nimekirjana ja tegime

kõigile internetis kättesaadavaks. Kavas on nimekirja vähemalt neli korda aastas uuendada, tehes samas andmebaasis päringu, kuid iga kord eemaldades nimekirjast firmad, kes vähem kui kahe aasta jooksul rikkumisega hakkama pole saanud ning lisades värsked rikkujad.

Eesti Rohelise Liikumise liikmetelgi on võimalik teha ettepanekuid musta nimekirja kuuluvate firmade kohta. Metsafirmade musta nimekirja kodulehe alt leiad vastava ankeedi, mis tuleb täita nimekirja esitatava firma andmetega ja saata Eesti Rohelise Liikumise juhatusele (info@roheline.ee või postkast 318, Tartu, 50002). Juhatusele piisavate tõendite olemasolul firma musta nimekirja.

Roheline nimekiri

Kuid vaatamata metsanduses esinevatele suurtele probleemidele on siiski heameelne tõdeda, et lisaks mustale nimekirjale on võimalus avaldada ka positiivset poolt kajastavat vastand - roheline nimekiri. Roheliseks loeme neid ettevõtteid, kes on oma tegevuses asunud järgima Rahvusvahelise Metsahooldekogu (*Forest Stewardship Council, FSC*) säästva metsanduse standardeid. Kuigi hetkel ei suuda see veel kaugeltki mitte musta nimekirjaga konkureerida, loodame, et metsasõbralike firmade arv kasvab ning see vahelkord siiski kord ka tasakaalustub. ☺

Säästad või saastad?

Milline on Eesti keskkonnaseisund?

VALDUR LAHTVEE
ERL juhatuse liige

Kui kümnekond aastat tagasi põhjendasime oma iseseisvuspüüdlusi Kirde-Eestit kohe tabava ökokatastroofiga, siis täna püüame Eestit Euroopas "müüa" loodusväärtustega täidetud paradiisina. Samas kõlavad ka täna paljudest suudest kriitilised arvamused meie keskkonnaruumi ülekasutuse ja hävimisohu olevate elupaikade kohta.

Vanarahva ütles ilu on vaataja silmades, kõlbab hästi kajastama arvamuste mitmekesisust Eesti keskkonnaseisundi hindamisel. Looduslähedane metsatukk Saku lähedal Harjumaal Eestis võib paista kauapeetud reservaadina, kus mutukatel ja muudel elukatel omatahtsi talitamine voli. Samas teame, et selles metsatukas varjab maapõu radioaktiivsete jäätmehoidlat, mis täidetud lubamatult suure koguse liigkõrge radiaatsioonitasemega jäätmehoidla. Või kas vähendab meie esteetilist naudingut viibides Jaapanis Nagano prefektuuris Saku linna lähedal asuvas tra-

ditsioonilises stiilis aias teadmine, et see aed on rajatud riigi ühe suurima söeelektrijaama endisele tuhaväljale. Nii võib pühendunud ornitoloog pida kvaliteetseks (looduslikuks ja inimtegevusest puutumata) kormoranisitatud kiviranda lääneranniku lähedal laidudel ja kinnisvaraarendaja peab kvaliteetseks (inimsõbralikuks ja looduskauniks) kõigi kommunikaatsioonidega varustatud ja buldooseri kividest puhastatud ja tasandatud luitega randa samas piirkonnas.

Tegelikult on kriteeriumides ja indikaatorites keskkonnakvaliteedi ja loodusväärtuste hindamisel juba kaua aega tagasi kokku lepitud ja lähtuvad need enamasti näitajatest, mis iseloomustavad mõju inimese tervisele ja liigi arvukusele ning keskkonna (õhu, vee, maastike, elupaikade, liikide ja loodusmälestiste) kvaliteeti seiratakse aastakümneid kui mitte sadu aastaid järjest täpsemate ja objektiivsemate meetoditega. Info keskkonnaseisundi kohta on enamasti ka huvilistele kättesaadav, meil põhiliselt Keskkonnaministeeriumi ja tema ametiasutuste kodulehtedel ning Sotsiaalministeeriumi Tervisekaitseinspeksiooni veebisaidil. Põhjaliku ülevaate keskkonnavaldkonnas toimuvast ja trendidest annab ka Statistikaamet.

Lähtuvalt neist, avalikkusele kättesaadavatest seireandmetest ja

hinnangutest on tehtud ka järgnev ülevaade Eesti keskkonnaseisundist, põhiliste keskkonnakomponentide kvaliteedist ja kasutusest ning suundumustest viimasel kümnendil.

Et hingamata saab inimene olla vaid mõned minutid, siis esmalt õhukvaliteedist.

Õhuheitlemised Eesti territooriumil asuvatest paiksetest saasteallikatest on võrreldes 1990-ndate alguse tasemetega vähenenud kolm korda, seda just tootmise ümberstruktureerimise ja tootmismahtude vähenemise tõttu. Põhiline õhuheitlemiste tekitaja oli siis ja on ka nüüd elektritootmine. Uute probleemidena on esile kerkinud suurlinnades ja eriti Tallinnas osoon ja tolm, Ida-Virumaal on jätkuv tööstuslike saasteainete ülenormatiivne õhkupaiskamine. Nii näiteks ületas piirkonnas paikneva õhukvaliteedi püsiseirejaama andmetel õhus leiduva fenooli kontsentratsioon 2003.a. päeva keskmisi piirväärtusi 64 korral ehk üle veerandi tehtud mõõtmistest. Kuigi paiksete saasteallikate heitmete õhkupaiskamise trendid on siiani olnud kahanevad, siis viimaste aastate elektritarbimise ja -tootmise kasv vastavalt 8 ja 18% aastal 2003 võrreldes eelmise aastaga, on taas kasvamas ka õhuheitlemete hulka, sest elektritootmise osakaal õhuheitlemete tekitamisel on märkimisväärne (80-85%).

Selgelt on märgatav trend hajaallikatest pärit õhureostuse osakaalu

suurenemisele, mis on ikka veel kiirelt kasvava autotumise ja ühistranspordi osakaalu vähenemise otsene tagajärg. Kui riik ja omavalitsused siin jätkuvalt käed puhtaks pesivad või koguni, nagu viimase paaril aastal, autotumist (autoaktsiiside tühistamise ja massiivsete autotranspordiinfrastruktuuriinvesteeringute ja ebapädevate planeeringutega) õhutavad, on oodata õhukvaliteedi edasise paranemise asemel selle märgatavat halvenemist.

Veeta suudab inimene olla ehk päeva või paar või ekstreemolukorras ehk paar nädalakesest, sestap on oluline teada, kas vett jätkub ja kas see juua kõlbab. Kliimatingimused on Eestis sellised, kus sademed suuremad kui aurumine, mistõttu ka puhast pinna ja põhjavett aasta jooksul piisavalt juurde tekib. Iseasi, kas see veega pillavat ümberkäimist ja jätkuvat reostamist õigustab. Kui viimase kümme aastat jooksul on veetarbimine Eestis vähenenud 2 korda (põhiliselt ühe suure veekasutaja - põllumajandusliku suurtootmise äralangemise tagajärjel) oleme siiski veekasutuse poolest elaniku kohta Euroopas esirinnas. Veekvaliteedi osas märksõnu kirja pannes tuleb tõdeda, et joogivee kvaliteet on vaadeldaval perioodil paranenud, ohtlike ainete veteheitmine on vähenenud, jõgede ja pinnaveekogude seisund on stabiilne ja ka Läänemere keskkonnaseisund paranemas.

Lähemalt vaadates ja arvude tagant seoseid otsides pole see pilt aga sugugi roosiline. Nii ei vasta kolmandikul veevärgivee tarbijatel veekvaliteet joogiveele kehtivatele normidele. Samuti on ühisveevärgiga hõivatus paikkonniti väga erinev: näiteks Järvamaal Paides 95%, Türil 66%, Elvas pisut alla 50% ja Harjumaal Loo alevikus peaaegu 100%. Samas on Harjumaal teises otsas Vasalemmas veevärgiga ühendatud vaid 19% elanikest ja Järvamaal Amblas puudub ühisveevärg hoopis. Joogivee kvaliteeti on mitmeski Eestimaa paigas ohustamas vanareostus, põhiliselt endiste kütusehoidlate ja asfaltitehaste territooriumidel pinnasesse valgunud naftareostus ja paraku, nagu tõdes ka hiljutine Riigikontrolli kontrollakt, puudub riigil piisav ülevaade vanareostuse võimalikust levikust ja piisavalt pole võetud kasutusele ka meetmeid vanareostuse likvideerimiseks. Vanareostus on nagu viitsütikuga pommimida kauem ja kaugemale ohtlikud ained maapinnas ja põhjaveekihtides levivad seda suurem on kahju keskkonnale ja seda suurem on temal likvideerimiskulud. Ka võib reostus ühel heal päeval inimeste toiduahelasse sattuda ja siis võivad tagajärjed olla märksa karmimad kui salaviina asendamisel sidrunilõhnalise meta-nooliga.

Järgneb...